

Birkózás Isten engedélyével*

Kezdődött az iskolaév, számomra új iskolában. Voltaképpen meglepetés volt, hogy Szegeden tanulhattam tovább, de valamikor a nyár közepén elrendelték, hogy kettes átlagnál jobb eredményt felmutató tanulók mindenképpen felveendőek, még akkor is, ha „osztályidegenek” minősülnek, s mivel én szinte egész korábbi iskolai pályafutásom alatt színjeles tanuló voltam, nem volt probléma bejutni a Baross Gábor Gimnáziumba, csak éppen a Klauzálba nem térhettem vissza. Ezt azonban igazán nem bántam, már csak azért sem, mert a Baross mint gyakorlóiskola kétségtelenül a város leg-rangosabb intézményének számított, és a tanárjelöltek kiképzésére szakosított tanárokból álló tantestület joggal volt büszke az iskola hírére, s természetesen a tanulókkal szemben is átlagon felüli követelményeket támasztott.

Új tanáraimat valószínűleg kissé ingerelte a tiszta kitűnő bizonyítvány, amelyet magammal vittem. (Csak emlékeztetőül: akkoriban – 1949-ben – hét osztályzat volt: hetes = kitűnő, hatos = jeles, ötös = jó, négyes = közepes, hármas: elégséges, kettes = gyenge, egyes = elégtelen.) A történelemtanár, aki egyben az iskola igazgatója is volt, nem rejtette véka alá a véleményét:

– Hát ilyen bizonyítványod nálunk biztosan nem lesz. Na nézzük, mit tudsz!

Az erre következő kérdés-felelet játék csaknem fél óráig tartott, s végül izalmas párbajjá fejlődött, amit magam is élveztem, holott biztos voltam abban, hogy végül is alul kell maradnom. De éppen a történelem – még a matematikát és a latint is megelőzve – kedvenc tárgyam volt már a negyedik gimnázium óta, és a nyár folyamán a sok reszelés és kalapálás mellett átrágtam magamat az ötkötetes Hóman-Szekfűn, s mivel – akkor még – igazán kitűnő memóriával rendelkeztem, ellenfelem a magyar történelemben nem tudott megfogni, csak akkor kerültem bajba, amikor európai méretekbek kezdett kérdezősködni. Azt még tudtam, ki volt a pápa és a német-római császár Szent István idejében – I. Szilveszter, illetve III. Henrik –, ugyanezt a kérdést azonban már nem tudtam megválaszolni III. Béla idejével kapcsolatban, s őszintén be is vallottam, hogy végére értem a tudományomnak.

– Nem számít – mondta elégedetten az igazgató tanár úr. – Hiszen ezt nem is kell tudnod. III. Béla uralkodásának húsz éve alatt öt pápa váltotta egymást: III. Sándor, III. Luciusz, III. Urbán, III. Kelemen és III. Celesztin. Csupa harmadik... A német-római császár trónján pedig I. Frigyes ült, akit IV. Henrik követett. Mint mondom, ezt neked nem kell tudnod, csak azt akartam megmutatni, hogy te sem vagy félisten...

Nekem persze tátva maradt szemem-szám. Hát ez meg micsoda marhaság? Soha eszembe sem jutott volna, hogy fél- vagy akár csak negyedistennek is tartsam magamat csak azért, mert nagyon érdekelt a történelem! Nem, a pasas nyilván nem kedvelt engem, és én sem kedveltem őt, ezzel azonban – amint később megtudtam – nem álltam egyedül, sem a diákok, sem a tanárok nem

rajongtak érte, a kis epizód így még bizonyos rokon-szenvet is keltett új osztálytársaimban.

Világos, hogy ez még messze nem határozta meg helyemet a számomra új közösség szociális rangsorában. Eredetét tekintve az ember falkaállat, s minden jövevénynek ki kell harcolnia helyét a falkán belül, tudtam tehát, hogy harcolnom kell, nem életre-halálra, csak éppen az engem megillető helyért, s erre megkaptam az alkalmat mindjárt az első tornaórán.

A tornaórákat mindig is kedveltem. A szertornában soha nem jeleskedtem, egyébként eléggé erős kezeim a testsúlyomhoz képest gyöngének bizonyultak, talajtornában viszont mindig a legjobbak közé tartoztam, gyorsan futni továbbra sem tudtam, de mind magam, mind mások meglepetésére magas- és távolugrásban is átlagon felüli eredményeket értem el, és valóságos forgószél voltam mindenféle labdajátékban. A nehéz testi munkában eltöltött nyár után magam is kíváncsi voltam arra, hogy alaposan megváltozott testem mit teljesít a sportban, gyorsan átöltöztem tehát, és elsőnek szaladtam be a kitűnően felszerelt, tágas tornaterembe, egy gyors kör lefutása után megpróbáltam néhány talajgyakorlatot a vastag szőnyegen, a végén még egy szaltót is megkockáztattam... Ment minden, mint a karikacsapás, de aztán abbahagytam a próbálkozásokat, mert mások is beléptek a terembe, s nem akartam a hetvenkedés látszatát kelteni, jámborul álldogáltam tehát a szőnyeg mellett, amikor valaki elrohant mellettem, vaskézrel tarkón ragadott, és a szőnyegre akart röpíteni. Természetesen engedhettem volna a játékos erőszaknak, de megértettem, hogy a rangsorról van szó, elkaptam tehát támadóm derekát, könnyedén megemeltem egész testét, és államat teljes erővel a mellére szorítottam, közvetlenül a kulcscsont alatt. A fiú, aki csaknem fél fejjel magasabb volt nálam, ugyancsak összeszedte minden erejét, és nagyon jól éreztem, hogy átlagon felüli erővel rendelkezik, de aki egyszer belekerült egy ilyen „ölésbe”, annak nem sok esélye van, így lassan, milliméterről milliméterre hajlítottam hátra a testét, s a végén még arra is volt elég erőm, hogy ne ejtsem le a szőnyegre, hanem szelíden fektessem a hátára.

Amikor nevetve felegyenesedtem, nem érttem, miért bámulnak rám annyian szinte dermedt csodálkozással, magyarázatokra azonban nem volt idő, mert megérkezett a tornatanár is, alacsony, köpcös emberke, széle-hossza szinte egy, barázdált arca és szürkébe hajló paprikajancsi-frizurája alapján úgy ötvenévesre becsültem; voltaképpen mulatságos figura lett volna, de nem volt az, ahogy megállt előttünk, és szinte utálkozó pillantással nézte sorakozásunkat. Világosan érződött, hogy akik ismerték, rettegve tisztelték, amit később magam is nagyon jól megértettem, mert az oly jelentéktelennek látszó kis ember úgy tudott üvöltölni, mint a hajósziréna, és ha arra került a sor, még utcai öltönyben is meg tudta nekünk mutatni, hogy megy a dupla szaltó akár előre, akár hátra... Szóval nem volt ajánlatos egy tálból cseresznyézni vele. Csak később tudtam meg, hogy mogor-

* Részlet a szerző Itt állok, nem tehetek másképp c. önéletrajzi regényéből (1983), halálának 5. évfordulója alkalmából. Lapunkban közölt írásainak listája 2010. decemberi számunkban található meg.

vasága nem volt ok nélküli: az 1924-es olimpiai játékokra készülő magyar tornászcsapat tagjaként Párizsban akár aranyat is nyerhetett volna, de egy tréning közben elszenvedett baleset miatt el sem indulhatott, és azóta haragban állt a világgal, amit meg is tudtam érteni, különösen akkor, amikor – jó egy évvel később – magam is hasonlóan jártam.

Ahogy mindjárt az óra után kiderült, az ifjú, akit elegánsan két vállra fektettem, a megye ifjúsági birkózóbajnoka volt. Szerencsére nem vette zokon a dolgot, éppen ellenkezően, igazi sportszellemben csapott a vállamra óra után, s az iránt érdeklődött, nem volna-e kedvem a Vasutas Sportegyletben folytatni birkózópályámat.

– Birkózópályámat? Folytatni? – válaszoltam csodálkozva. – Hogyan folytassak valamit, amit még el sem kezdtem? Azt sem tudom, alkalmas lennék-e egyáltalán a birkózásra.

– Na, láss csodat! Játszva két vállra fekteti a megyei bajnokot, és nem tudja, jó lenne-e birkózónak! Igazán nem birkóztál még?

– Nem, nem próbáltam.

– Hát akkor ide figyelj! Akkor köztünk a helyed! De azt előre megmondom, ezt a fogást nálam nem fogod megegyeszer megkapni! Na mi van? Jössz? Kétszer egy héten, kedden és pénteken tréningezünk, este héttől. Ne mondd, hogy nem akarod! Vagy nincs kedved?

– Hmm... Kedvem lenne... – Még mindig nagyon óvatos voltam, már régen megtanultam, hogy ismeretlen vízbe nem szabad fejest ugrni. – De azért ezt meg kell gondolni...

– Mit kell ezen meggondolni?

Mivel tudtam, hogy reménytelen lenne mindazt elmondani, amit meg kell gondolnom, ártatlan kifogást találtam.

– Hát tudod, meg kell kérdezmem apámat.

– Nagyon jó! – Új barátom, Gyuszi még egyszer nagyot csapott a vállamra. – Aki az apját kérdezi, nem a barátnőjét, az rendben van. Hát csak kérdezd meg apádat!

Amit valóban meg is tettem. Apám kicsit ingatta a fejét; nem lelkesedett az ötletért, a birkózást eléggé brutális sportnak tartotta.

– Jó, minden attól függ, hogyan úzik a sportot, hiszen még bokszolni is lehet elegánsan és szépen – mondta végül. – De azért éppen a küzdősportokban mindig fennáll a sérülés veszélye. S ami nagyon fontos: ne törekedj élsportolói babérokra, annak semmi értelme. Nem bánom, ha kedved van birkózni, birkózz, de soha ne feledd: az ellenfeled nem ellenség, hanem sporttárs...

Jóval nehezebb volt rendezni a dolgot Istennel, aki semmivel nem lett beszédesebb, mint azelőtt; soha nem válaszolt, de továbbra is türelmesen meghallgatott, legalábbis hitem szerint. „Mert látod, Uram”, beszéltem hozzá másnap, útban az iskola felé, „harcolni vagy nem, ezt itt a kérdés. Akaratod szerint voltaképpen illenék békében élnünk, ha jól értelek, ezzel egyet is értek, amint az Te is jól tudod. Másrészt viszont eléggé harcoss lénynek teremtetted az embert. És nemcsak az embert! Egész teremtésed, legalábbis földi viszonylatban, egyetlen *bellum omnium contra omnes*, mindenki harca mindenki ellen... Még az oly szelíd növények is képesek megfojtani egymást egy kicsivel több levegőért és nap-

fényért. És az ugyancsak jámbor növényevők is egymásnak esnek a párzás idején. Ha két kakas összecsap, véres tollak röpködnek körülöttük, a ragadozókról meg már nem is érdemes beszélni. Az ember, aki ugyancsak a ragadozók kategóriájába tartozik, éljen mégis békeségben. Uram, ez minden egyéb, csak nem logikus, ezt meg kell mondanom, bár belátom, hogy ez igazán nem jelent semmit; amióta láttalak, nagyon jól tudom, hogy a logika nem tud semmit sem kezdeni Veled, ami rendben is van, egy logikával megközelíthető Isten valószínűleg hamar unalmassá válnék. Hagyjuk tehát a logikát, amely csak a matematikában vezet használható eredményekhez, de mindig felmondja a szolgálatot, ha a dolgok mélyére akarunk hatolni. Ennek ellenére sejtem, mit is gondolhattál, amikor valamivel többet adtál az embernek, mint többi teremtményednek, jobban felszerelted, nagyobbá tetted... Azaz, hogy... No, álljon meg a menet! Látod, Uram, milyen veszélyes dolog a gondolkodás: észre sem veszi az ember, hogy tévútra lépett. Mert az az elképzelés, hogy többi teremtményed fölé emeltél minket, olyan felfuvalkodottá tette az embert, hogy kinevezte magát a teremtés koronájává. Ami persze egyszerűen ostobaság. Mert ha az ember a teremtés koronája, akkor az egész teremtés nem ér fabatkát sem, ezt pedig egyszerűen nem akarom elhinni.”

„Felejtjük el tehát a koronát is! Jó, jó, Fiad is azt mondta, hogy többek, sokkal többek vagyunk a verebecskéknél, s bizonyára nem véletlen, hogy Ő is emberként jött e földre, ennek ellenére szerintem fogalmazhatott volna kissé óvatosabban is. Lehet persze, hogy az emberben van a hiba, mert azt hiszi, hogy ez a többlet jobbá, fontosabbá, értékesebbé teszi a többi lénynél, ami szerintem badarság. A magam részéről semmiképpen nem gondolom, hogy jobb, fontosabb vagy értékesebb vagyok, mint mondjuk egy macska. Kétségtelenül más vagyok, de a macska is más, mint én, más mint a kutya, amely megkergeti, vagy az egér, amelyre ő vadászik, ettől azonban nem jut eszébe, hogy a teremtés koronájának tartsa magát. Lehet persze, hogy mégis megteszi, de ezt nem tartom valószínűnek, az állatok tudtom szerint nem elmélkednek saját helyükről a teremtés rendjében, ez éppen az egyik alapvető különbség ember és állat között, de messze nem ok arra, hogy az ember úgy felfuvalkodjék, ahogy azt sokszor teszi. A teremtés koronája! Szabad nevetni? Mondjuk inkább, Uram, hogy az ember annyiban különleges állat – mégpedig ragadozó állat –, hogy maga döntheti el, mikor ne viselkedjék ragadozó módjára. Ebben áll a szabadsága ugyebár. Valljuk meg: nem él gyakran e szabadsággal, de ha néha mégis megteszi, akkor azt ismerjük el. Ezért úgy vélem, Uram, hogy a sportos vetélkedés, az erők összemérése anélkül, hogy a másikat meg akarnánk fojtani, ki akarnánk tolni a szemét, el akarnánk törni a gerincét, ahogy azt ragadozó mivoltunk diktálná, igenis helyénvaló, azért hát engeddd, hogy birkózzam, Uram, természetesen ebben a szellemben.”

Az Úrnak egyelőre nem is volt kifogása elhatározással szemben, és Gyuszi, akinek megmondtam, hogy kész vagyok megpróbálni a birkózást, boldogan mutatott be a következő péntek estén a birkózó szakosztály edzőjének...

Tunyogi Csapó Gábor